

УДК 378.81

SPEECH ETIQUETTE FORMULAS IN UKRAINIAN BUSINESS COMMUNICATION: PERSPECTIVES OF FOREIGN LEARNERS

ФОРМУЛИ МОВЛЕННЄВОГО ЕТИКЕТУ В УКРАЇНСЬКІЙ ДІЛОВІЙ КОМУНІКАЦІЇ: СПРИЙНЯТТЯ ІНОЗЕМЦЯМИ

Borysova Z.U. / Борисова З. У.*s.f.s., prof. / к.ф.н., проф.*

ORCID 0009-0003-0088-3122

*Interregional Academy of Personnel Management,**Kyiv, Frometivska, 2, 03039**Міжрегіональної Академії управління персоналом,**Київ, Фрометівська, 2, 03039***Borysova V.E. / Борисова В.Є.***phd, as.prof. / д.ф., доц.*

ORCID 0009-0007-5146-391X

*Kyiv National University of Civil Engineering and Architecture,**Kyiv, Air Force Avenue, 31, 03037**Київський Національний університет будівництва і архітектури,**Київ, проспект Повітряних Сил, 31, 03037*

Анотація. *Формули мовленнєвого етикету є невід'ємною частиною української ділової комунікації, що забезпечує ввічливість, професіоналізм і повагу. Для іноземців, які вивчають українську мову, оволодіння цими формулами є складним через міжкультурні відмінності та лінгвістичні особливості. У цій статті розглядаються основні формули мовленнєвого етикету, аналізуються типові помилки іноземців та порівнюються культурні особливості ділового етикету в Україні та інших країнах. Також пропонуються методичні рекомендації з навчання мовленнєвому етикету іноземних студентів для покращення їх комунікативної компетентності в ділових контекстах.*

Ключові слова: *українська ділова мова; мовленнєвий етикет; формули ввічливості; міжкультурна комунікація; іноземні учні; комунікативна компетентність.*

Abstract. *Formulas of speech etiquette are an integral part of Ukrainian business communication, ensuring politeness, professionalism, and respect. For foreigners learning Ukrainian, mastering these formulas is challenging due to intercultural differences and linguistic specifics. This article examines the main speech etiquette formulas, analyzes typical errors made by foreigners, and compares cultural features of business etiquette in Ukraine and other countries. It also proposes methodological recommendations for teaching speech etiquette to foreign students to improve their communicative competence in business contexts.*

Keywords. *Ukrainian business language, speech etiquette, politeness formulas, intercultural communication, foreign learners, communicative competence*

Вступ

Формули мовленнєвого етикету є невід'ємною частиною української ділової комунікації. Вони забезпечують належний рівень ввічливості, професійності та поваги, формуючи позитивний імідж комуніканта. Для іноземців, які вивчають українську мову, засвоєння цих формул є складним через

міжкультурні відмінності, особливості граматики та семантики, а також різницю у сприйнятті рівнів формальності. Актуальність дослідження зумовлена потребою в адаптації навчальних програм для ефективного формування комунікативної компетентності іноземних студентів у сфері ділового спілкування.

Мовленнєвий етикет відображає соціальні норми спілкування, спрямовані на підтримку гармонійних відносин у суспільстві. В українському діловому середовищі він представлений специфічними мовними формулами, що регулюють взаємодію між партнерами, колегами, керівництвом та клієнтами. Основними функціональними групами таких формул є: вітання, звертання, подяка, вибачення, прохання, прощання.

Формули мовленнєвого етикету виконують кілька функцій: виражають повагу, визначають статусні взаємини, регулюють тон спілкування, сприяють уникненню конфліктів.

Вивчення досвіду іноземних студентів показує, що особливості ділового етикету значно різняться у різних країнах. Порівняння України з кількома країнами дає змогу виокремити основні культурні відмінності, що впливають на сприйняття мовленнєвих формул.

- Німеччина: Відзначається прагнення до формальності та чіткості. Використання титулів і прізвищ є обов'язковим, а неформальність у діловому листуванні практично не застосовується. Вітання, подяки і прощання мають усталені формули, що відповідають офіційному стилю.

- Туреччина: Тут значна роль належить ввічливості, яка тісно пов'язана з релігійними і соціальними традиціями. Повага до віку і статусу відображається у мовних формах звертання і побажаннях.

- Китай: Діловий етикет характеризується високим рівнем формалізму і складною ієрархією звертань. Використання ввічливих титулів, виразів пошани, а також ритуальних фраз є обов'язковим елементом спілкування.

- Україна: Характеризується поєднанням формальності і емоційної тепла, що проявляється у використанні різних рівнів ввічливості залежно від контексту.

Формули мають сильний ритуальний характер, а при спілкуванні відчувається акцент на повазі через словесні конструкції.

Ці особливості підкреслюють необхідність адаптації іноземних студентів до української культурної специфіки, що включає як мовні, так і поведінкові норми.

Дослідження показують, що іноземці часто припускаються таких помилок:

- Невірне використання кличного відмінка в звертаннях (наприклад, “Шановний Ігор” замість “Шановний Ігоре”).
- Заміна формального звертання на неформальне, що призводить до втрати офіційного тону.
- Неправильне формулювання вибачень та подяк, що виглядає неприродно або надмірно формально.
- Прямий дослівний переклад з рідної мови, який часто суперечить українським комунікативним нормам.
- Вживання розмовних висловів у діловому спілкуванні.

Ці помилки виникають через різні мовні структури, культурні установки, а також недостатню практику.

Для ефективного засвоєння мовленнєвого етикету рекомендовано застосовувати такі методи:

- ✓ Використання автентичних текстів ділового листування для аналізу формул ввічливості.
- ✓ Проведення рольових ігор і симуляцій, які відтворюють типові бізнес-ситуації.
- ✓ Порівняльний аналіз українських формул із рідними мовами студентів для виявлення відмінностей і особливостей.
- ✓ Вправи на інтонаційну правильність, що допомагають правильно передавати ввічливість усною мовою.
- ✓ Тренінги міжкультурної комунікації для усвідомлення культурних норм і цінностей.

Висновки

Формули мовленнєвого етикету — невід’ємний елемент української ділової

комунікації, що впливає на ефективність взаємодії і створення позитивного іміджу. Для іноземців, які вивчають українську, їх засвоєння є складним завданням через міжкультурні та лінгвістичні особливості. Успішна адаптація потребує інтегрованого підходу, що поєднує лінгвістичну підготовку з культурологічними знаннями та практичними навичками. Розробка і впровадження спеціалізованих методик сприятиме формуванню комунікативної компетентності іноземних студентів і підвищенню якості їх професійної підготовки.

Література

1. Шутова, Марія Олександрівна. "Мовленнєвий етикет як система координат у міжособистісній і міжкультурній комунікації." (2013).
2. Чабар, Максим Павлович. *Мовленнєвий етикет у літературі та міжособистісному спілкуванні: соціолінгвістичний підхід*. MS thesis. Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2024.
3. Derba, Svitlana, and Viktoriia Liubchevska-Sokur. "МОВЛЕННЄВИЙ ЕТИКЕТ У ПРОФЕСІЙНОМУ РОЗВИТКУ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ (РЕАКТИВНОЇ КУЛЬТУРНОЇ ГРУПИ)." *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: Серія «Філологія»* 13 (81) (2022): 274-278.
4. Самусенко, Оксана. "УКРАЇНСЬКА ЕПІСТОЛЯРНА СПАДЩИНА ЯК МАТЕРІАЛ ДЛЯ РОЗВИТКУ НАВИЧОК ПИСЬМА ІНОЗЕМЦІВ: ЛИСТИ ЛЕСІ УКРАЇНКИ." *Теорія і практика викладання української мови як іноземної* 18 (2024).
5. Бінкевич, О. М. "Бурковська ЗЄ." *НАУКОВИЙ ВІСНИК МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ* (2024): 20.
6. Борисова, В. Є. "Питання навчання іноземців професійної мови." *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені МП Драгоманова. Серія 5: Педагогічні науки: реалії та перспективи* 29 (2011): 37-41.